

Retorinės figūros (sintaksinės minties figūros)

<i>Retorinės figūros</i>	<i>Apibūdinimas</i>	<i>Pavyzdžiai</i>
Retorinis klausimas	Klausiamasis sakiny, nereikalaujantis atsakymo. Juo kas nors teigiama, tvirtinama, skatinama, neigiama, abejojama, stebimasi ir kt.	Sakalai broleliai –kur jūs? / Girios ažuolėliai –kur jūs? (S.N.)
Retorinis kreipinys	Pakilus kreipimasis į įsivaizduojamą klausytoją arba į negyvą daiktą. Tuomet tas daiktas sureikšminamas.	Pasauli! / O kaip norėčiau nuo kaktos tau / Nubraukti rūpesčių raukšles! (S.N.)
Retorinis sušukimas	Emocingas šaukiamasis sakiny. Juo suteikiama ekspresyvumo.	Gera čia gyvent ir mirt! / Gera vargt čia, Lietuvoj! (J.Aist.)
Inversija	Neįprasta žodžių tvarka sakinyje, kai reikšmingiausi žodžiai keliami į sakinio pradžią arba į neįprastą vietą. Taip siekiama išskirti, pabrėžti, aktualizuoti.	Užmigo žemė. Tik dangus / Negęsta akys sidabrinės, / Ir sparnas miego malonaus / Nemigdo tik jaunos krūtinės. (M.)
Kartojimas	Žodžių, frazių, sakinių pakartojimas, siekiant sustiprinti įspūdį.	Tai gražiai mane augino / laukas, pieva, kelias, upė, / tai gražiai už rankos vedė vasaros diena ilga. (Just.M.)
Anafora	Eilutės pradžios pakartojimai.	Žiūriu: medžiai susigūžę./ Žiūriu: ievos pražydėję. (J.Ž)
Epifora	Eilutės ar posmo paskutinių žodžių pakartojimas.	Dabar ten temsta, temsta, temsta / Už langų, už miškų, už balų. (Alf.M.)
Sandūra	Eilutės galo žodžių pakartojimas kitos pradžioje.	Išsiesiu, sau tariau, ant lygaus kelio: / Ant lygaus kelio tai valia valūžė... V.M.-P.
Įrėminimas	Tas pats žodžių junginys kartojamas teksto atkarpos (pastraipos, posmo) pradžioje ir pabaigoje.	Dievuli mano, kas per šviesios naktys! / [...] Taip spindi, net graudu, Dievuli mano! (V.M.-P.)
Paralelizmas	Dviejų reiškinų sugretinimas ir vienodas jų išdėstymas sakinyje.	Tai gražiai gaudžia / Sode bitinėlis, / Tai gražiai joja / Brolelių pulkelis. (tss.)
Antitezė	Priešingų dalykų sugretinimas, dažnai reiškiamas antonimais.	Palaimos šviesią valandą / Ar juodu nesėkmės metu / Aš liksiu ištikimas žmogui / Ir sau pačiam. (V.M.-P.)
Išvardijimas	Vienarūšių sakinio dalių eilė, didinanti vidinę adresato įtampą.	Sukasi, sukasi, vejasi, vejasi, / Rieda kaip deimantas / Jūrų banga. (S.N.)
Asindetonas	Bejungtukis išvardijimas (jungtukai nevertojami ten, kur jie turėtų būti). Vartojame, kai kuriame dinamišką vaizdą, visumos įspūdį. Šnekamojoje kalboje gali būti kuriamas nebaigtumo įspūdis.	Vėjas atprunkščia iš Baltijos, / Siūsdamas, siausdamas, / Šiaušdamas, lauždamas, / Raudamas, nešdamas, / Vejamas, gaudomas... (K.B.)
Polisindetonas	Išvardijimas, kai jungtukai vartojami prieš kiekvieną sakinio narį, taip pabrėžiant kiekvienos minties svarbumą.	Aš visur ir visuomet jį miniu ir garbinu, ir valgydamas, ir gerdamas, ir darbą dirbdamas, ir gyvulėlius ganydamas. (V.K.)
Laipsniavimas	Vienarūšių sakinio dalių išvardijimas keliant stiprėjimo ar silpnėjimo įspūdį.	Kur jūsų paukščiai, paukšteliai, paukštytės, / Katrų čiulbančių taip ramu klausytis? (A.B.)
Korekcija	Pasakytos minties patikslinimas, pakeitimas. Taip siekiame pabrėžti kontrastą.	Paaugliai vieni kitiems būna nedraugiški –ne, netiesa,-dažnai net žiaurūs.
Elipsė	Lengvai numanomų sakinio dalių praleidimas. Vartojame, kai siekiame pasakyti glausčiau.	Bijai vilko – neik į mišką. (tts.)
Nutylėjimas	Neužbaigta mintis	Suspurdėjo širdis, man užėmė kvapą –

Leksinės stiliaus figūros

<i>Leksinės stiliaus figūros</i>	<i>Apibūdinimas</i>	<i>Pavyzdžiai</i>
Palyginimas	Stiliaus figūra, kai vaizdingai sugretinami du kalbami dalykai. Dalykiniuose tekstuose palyginimai nėra vaizdingi.	O sunkumai jam nuo širdies kaip akmenys nuo krosnies paskui kits kitą riedėjo. (V.) Kaip ir visi konservatoriai, Bismarkas bijojo, kad pramonės darbininkai užsikrės socializmu. (<i>Sveen Aastad</i>)
Metafora	Tropas, kai žodžio ar posakio reikšmė grindžiama panašumu (išoriniu, vidiniu ir kt.). Tai vaizdingas, išraiškingas palyginimas.	Užmigo žemė. Tik dangaus / Negęsta akys sidabrinės. (M.)
Personifikacija (įsmeninimas)	Žmogui būdingų savybių suteikimas gamtos reiškiniams, gyvūnams.	Parugėm gelsvom basa / Vasara prabėgs. (S.N.) Pakėliau raibą gegulės plunksną - / beržynas užkukavo. (Just.M.) Ir tarė dangus: / - Ažuole, stovėk, kai vėtros plėšys... (B.B.)
Alegorija	Sutartinis (sąlyginis) reiškinių, daikto, ypatybės apibūdinimas. Dažniausiai tai viso posakio ar net kūrinio (pasakėčia) perkeltinė reikšmė. Vartojame, kai norime pasakyti emociškai, išraiškingai.	Dvi sesytės per kalnelį nesueina.(tss.) Ne viskas auksas, kas auksu žiba. (tss.) Gal greitai ant amžino gyvasčio slenkščio / Lazdelę keleivio turėsiu padėt. (P.V.)
Metonimija	Tropas, kai daikto ar reiškinių pavadinimas perkeliamas kitam, giminiškai artimam daiktui. Vartojame, kai norime sugretinti tiesioginę ir netiesioginę reikšmę.	Kas nedirba – tam šaukšto nėra.(tts.) Miškas verkia didžiagirių: / Baisūs kirviai jas išskynė. (M.)
Hiperbolė	Tropas, kai siekiant stipresnio įspūdžio labai padidinama, perdedama	Geras artojas ir žąsinu paaria.(tts.) Tūkstantį kartų tau viską aiškinau!(šnek)
Litotė	Tropas, kai siekiant stipresnio įspūdžio sumažinama.	Atriekė riekelę, kaip klevo lakštelį.(tts.) Upę perbridęs, šaukšte prigėrė.(tts.)
Sinekdocha	Tropas, kai bendresnis, platesnis pavadinimas keičiamas siauresniu ir atvirkščiai (dalis vietoj visumos).	Medžių ant saulės kepintas lapas / Nuspino rasa. (M.) Lanko bitė raudonųjų / Dobilėlių žiedą. (S.N.)
Antonomazija	Tropas, kai tikrinis vardas vartojamas vietoj bendrinio ir atvirkščiai.	O kiek einšteinų ir galilėjų / šešiolikmečiais žemėje miega.(Just.M.) Daug bičiulių mano kaime, / Daug daržų, apleistų sodų / Su pasvirusia tvora / Ant – Drąsuolis, ten gi Baimė, / Už benaudžio rasi Godų...(J.Baltr.)
Ironija	Tropas, kai gretinami priešingos reikšmės žodžiai ir posakiai, slaptas (subtilus) pašiepimas, neįžaidus, sąmojingas posakis.	Mano gudrūs draugai greit į žmones išėjo.../ Gyvenimo išmintį giliai suprato.(M.) Gudrus kaip avinas, drąsus kaip kiškis.(tts)
Perifrazė	Tropas, kurį sudaro perkeltinis tikrojo pavadinimo nusakymas aprašomuoju būdu.	Mūsų poezijos lakštingala.(S.N.), sporto karalienė (lengvoji atletika), amžinasis miestas (Roma).
Kontrastas	Stiliaus figūra, kai greta vartojami antonimai sukuria kontrastingą vaizdą.	Liūdnos linksmybės, / Artimi toliai... / O taip toli, o taip arti / Nukritusi nuo stalo duona. (Just.M.)

Kalambūras	Posakis, grindžiamas skirtingų reikšmių žodžių garsiniu panašumu.	Iš bado bet kuo bado.(tts.) Oi, oi, oi, kartu, kartu! / Kad nebuvom visi kartu...
Oksimoronas	Tai antoniminių žodžių gretinimas, kai daiktui priskiriamas požymis, kuris prieštarauja jo esmei. Vartojame, kai norime sulaukti klausytojų (skaitytojų) dėmesio, palankumo, nuostabos.	Ir einu kaip vaikas per stebuklų pievą / Iš to didžio džiaugsmo iškalbus bežadis... (B.B.) Karalius juokdarys, protingas kvailys, svarbus pasakų personažas.
Paradoksas	Tai pasakymas, aforizmas, reiškiantis neįprastą mintį. Dažnai ta mintis atrodo nelogiška.	Sunku gyventi, kai gyventi lengva... (Alg.B.)

Fonetinės figūros

<i>Fonetinės figūros</i>	<i>Apibūdinimas</i>	<i>Pavyzdžiai</i>
Instrumentacija	Garsinė raiška, didinanti teksto ekspresyvumą.	Ša ša – krinta lapai, Ū ū – lekia vėjas.(S.N.)
Onomatopėja	Nekalbinių garsų mėgdžiojimas.	Dun dun dun / Dundulis dunda. (M.V.)
Aliteracija	Vienodų ar kelių panašių priebalsių kartojimas.	Supuosi, supuosi... / Sūpuoklės siūbuoja. (J.Dg.)
Asonansas	Vienodų ar kelių panašių balsių kartojimas.	Ėgi srove teškėna upelė Šventoji.(A.B.)

Stilingos kalbos reikalavimai

<i>Stilingos kalbos reikalavimai</i>	<i>Pastabos</i>	<i>Ko reikėtų vengti</i>
Aiškumas	Kalbos aiškumas susijęs su adresatu: kalbėdami su skirtingo amžiaus ir skirtingos patirties adresatais renkames skirtingas aiškios kalbos priemones.	Dviprasmybių, įmantravimo, perkrovimo įvairiais terminais, naujadarais, tarmybėmis, archaizmais ir kt.
Tikslumas	Kalbos tikslumas sietinas su teksto turiniu: mintys turi būti formuluojamos aiškiai, pasirenkama pati tikslingiausia raiška; tikslumas sietinas ir su kalbos taisyklingumu.	Netaisyklingos vartosenos, vertimo iš kitų kalbų įtakos, leksinių vienetų painiojimo, dviprasmybių dėl netinkamos žodžių tvarkos.
Paprastumas	Kalbos paprastumas sietinas su gebėjimu sudėtingus dalykus aiškinti paprastai.	Įmantravimo, specialių terminų vartojimo.
Grynumas	Kalbos grynumas sietinas su kalbos taisyklingumu.	Barbarizmų, žargonybių, semantizmų.
Glaustumas	Kalbos glaustumas sietinas su teksto apimtimi ir informacijos kiekiu: jei tekste daug pasakyta, bet jis trumpas, tai jis yra glaustas.	Žodžių pertekliaus.
Gyvumas	Kalbos gyvumas sietinas su šnekamąja kalba.	Administracinio stiliaus, naujadarų skverbimosi.
Įtaigumas	Kalbos įtaigumas sietinas su kalbėjimo tikslu – siekimu paveikti, įtikinti.	Pamokslavimo, šabloniškumo, monotonijos, nereikalingo sureikšminimo, kalbos nuasmeninimo.
Vaizdingumas	Kalbos vaizdingumas sietinas su vaizdų kūrimu, su meniniu ir buitiniu stiliumi.	Abstraktumo, šabloniškumo, monotonijos.
Turtingumas	Kalbos turtingumas sietinas su gebėjimu vartoti kuo įvairesnes kalbinės raiškos priemones, atitinkančias pasirinkto stiliaus reikalavimus.	Pasikartojimų, dviprasmybių, šabloniškumo, kalbos nuasmeninimo.

